

בעזה"ש"ת

קונטרס

נועם המועדים

מאמרי

ספירת העומר

לפתוח ולהלהיב הלבבות

לאהבה וליראה את ה'

מתוך שיחותיו של

מוריננו הגה"צ רבי נחמן בידרמן שליט"א

- גליון קו -

יו"ל לקראת ימי הספירה תשפ"ה לפ"ק

ברוקלין ניו יארק יצ"ו

כל הזכויות שמורות
להערות והארות: 718-259-5435

נערך ונסדר ע"י:

תוכן הענינים

מאמרי ספירת העומר

- א. הנני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה של ספירת העומר..... א
- ב. וספרתם לכם - קדושת ימי הספירה כימי חול המועד..... ג
- ג. מדהותם של ימי הספירה - דבר שבמנין יש לו חשיבות ואינו מתבטל... ה
- ד. עבודת ימי הספירה לחזור ולהשיג המדרגות שזכינו בליל הסדר באופן של דילוג..... ח
- ה. טעם המצוה כדי להרבות במ"ט ימים אלו כיסופין ורצונות אמתיים ליום מתן תורה - בחינת עשה טוב..... י
- ו. טעם המצוה לדעת הזוה"ק כדי שיטהרו נפשות ישראל מזוהמתם - בחינת סור מרע..... יא
- ז. ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה - ב' הבחינות קדושה וטהרה..... יג
- ח. ואהבת לרעך כמוך - עבודת תיקון המידות בין אדם לחבירו בימי הספירה..... טו
- ט. הלימוד מכ"ד אלף תלמידי ר"ע - העונש על מידות מגונות אף אם הכוונה לשם שמים..... יז
- י. ביאור ענין הספירות על דרך העבודה..... כ

קונטרס נועם המועדים

א.

הנני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה של ספירת העומר

הנה נחלקו הראשונים אם מצות ספירת העומר בזמן הזה מדאו' או מדרבנן, והוא נפק"מ גדולה להלכה, באיזה כוונה צריך לקיים את המצוה, כי הנה בנוסח לשם יחוד שאנו אומרים, לקיים 'מצות עשה' של ספירת העומר, ולמ"ד דספירת העומר בזה"ז הוא מדרבנן, אז הכוונה למצות עשה של ועשית ככל אשר יורוך, אבל צריך להיזהר שלא יכוין שבא לקיים מצות עשה מדאורייתא של ספירת העומר, כי בזה נכנס לשאלה של לאו דבל תוסיף. ויש נוהגים לומר הנני מוכן לקיים המצוה, ולא מצות עשה, והכוונה או למצוה מדאו' למאן דס"ל הכי, או מצוה מדרבנן למאן דס"ל הכי.

דעת הרמב"ם (פ"ז מהל' תמידין ומוספין הכ"ב) ועוד ראשונים שהוא מדאורייתא, ודעת התוס' (מנחות ס"ו ע"ב) ועוד ראשונים שהוא מדרבנן. ושורש המחלוקת הוא האם מצות ספירת העומר תלויה בהקרבת קרבן העומר, ולכן בזה"ז שבעוה"ר אין מקריבין את קרבן העומר אין חיובה מן התורה אלא מדרבנן זכר למקדש. והרמב"ם שנקט שהוא מדאו' סובר דמקריבין אע"פ שאין בית, באופן שאפשר לחשב את מקום המזבח ולהקריב שם קרבנות ולאכול קדשים בטהרה, כי קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא, וקדושת ביהמ"ק היא קדושת עולם, ולכן אפשר להקריב את העומר גם בזה"ז. וכשם שבזמן שביהמ"ק קיים אם אירע מאיזה סיבה שהיא שלא הקריבו את העומר, בודאי ספירת העומר מצוה מדאורייתא, כי הוא ראוי להקריב, כמו"כ בזה"ז הוא ראוי להקריב.

ובאוה"ח הק' בפרשת אמור (כג, טו) משמע שנקט שהוא מדאו', שכתב וז"ל, ממחרת השבת מיום וגו' - פירוש מעכשיו קודם שתכנסו לארץ, ממחרת השבת, וכנגד אחר ביאתם לארץ אמר מיום הביאתכם וגו', ולזה

מאמרי ספירת העומר

הקדים ממחרת השבת להיותה מצוה שישנה אז, מה שאין כן מיום הביאכם שהוא אחר ביאה לארץ, עכ"ל. והלא במדבר עדיין לא הקריבו את העומר, ובכל זאת יש חיוב ספיה"ע מדאו', וא"כ לכאו' גם בזה"ז ספיה"ע הוא מדאו', וכ"כ מפורש בס' מאור החיים (מתלמיד רבינו עמ' סג ד"ה וספרתם לכם) ששמע כן מפ"ק האוה"ח שגם בזמן הגלות הוי דאו', עיי"ש. [ולפי"ז מצות ספירת העומר אינה תלויה בקרבן העומר דוקא, ומה שנאמר 'מיום הביאכם את עומר התנופה' הוא לסימנא בעלמא, וממילא גם בזמן שאין קרבן עומר עדיין מחויבים בספיה"ע מדאו'].

ויש דעה שלישית בזה, והוא דעת רבינו ירוחם (נתיב חמישי ח"ד) ועוד ראשונים, דיש חילוק בין ספירת הימים לספירת השבועות, דספירת הימים גם בזה"ז שאין ביהמ"ק קיים היא מדאו', אבל ספירת השבועות אינה אלא זכר למקדש. דהמצוה לספור השבועות נכתבה בתורה גבי קרבן העומר, דכתיב 'שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה' (דברים טז, ט), וכן 'מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה' (ויקרא כג, טו), ואילו ספירת הימים נאמר בהמשך (שם כג, טז) 'עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה', ולא תלה זאת בקרבן העומר. ולכן ספירת הימים בזה"ז הוא מדאו' וספירת השבועות מדרבנן. [ויש שיטה זו שורש גדול בגמ' (מנחות סו, א) דאמימר מני יומי ולא מני שבועי, אמר זכר למקדש הוא, ופירש"י דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הוא, הלכך ביומי סגי, (ועי' באור שמח פ"ז מהל' תמו"מ הכ"ב מש"כ בביאור שיטה זו)].

ויתבן שעפ"י שיטה זו יש לבאר את מנהג אחינו הספרדים, שנוהגין לומר בנוסח הספירה 'היום שבעה ימים לעומר שהם שבוע אחד', דהיינו שהם אומרים תיבת 'לעומר' אחר מנין הימים קודם מנין השבועות. וי"ל שהטעם בזה הוא כדי להפסיק בין המצוה דאו' למצוה דרבנן. וע"ד שכתב האבודרהם (בהקדמתו וכן בברכת המזון ופירושה) שבברכת המזון צריך לומר 'אמן' לאחר ברכת בורא ברחמיו ירושלים קודם ברכת הטוב והמטיב, כדי להבדיל בין ברכות שהן מן התורה לברכה שהיא מדרבנן. וכן יש נוהגין כשמסיימים איזה ענין אומרים אמן, כמו בסוף ברכות ק"ש שומר עמו ישראל לעד אמן, וכן בסוף פסוקי דזמרה מלך קל חי העולמים אמן. כי כשמסיימים ענין אומרים אמן.

מאמרי ספירת העומר

ג

והנה"ק בעל מנחת אלעזר זי"ע (שער יששכר מאמר זמן חירותינו ליום ב' דפסח אות ב ושר"ת מנח"א ח"ה סי' יח) הביא בשם אביו הק' (תפארת בנים בעניני פסח ד"ה מנהגינו) שיטה מחודשת, דאפי' למ"ד דספירת העומר בזה"ז דרבנן, זהו רק כעת בגלות דליכא הבאת עומר ולא קרבן מנחה חדשה, וע"כ הוי זכר למקדש, אכן לאשר אנו מחכים בכל יום לגאולה, וכשיבוא משיח צדקנו באמצע ימי ספירת העומר אז יהיה הספירת העומר למפרע מצוה דאו' לכו"ע, מפני שהתורה תלתה את מצות ספירת העומר גם בהקרבן דמנחה חדשה דשבועות, כמש"נ 'תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה', והיות שכשיבוא המשיח יקריבו את שתי הלחם, ונמצא שאז יתברר למפרע שכבר מתחילת הספירה ספרו ספירת העומר מדאו', דיש ברירה (עי' עירובין לו, ב מתנה אדם אם יבוא חכם וכו') ויתברר למפרע שקיימו מ"ע דאורייתא.

והנה אחר ספירת העומר נוהגים לומר הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש במהרה בימינו, והנוהגים כמנהג הגר"א אומרים את הנוסח הרגיל יהי רצון שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו וכו'. וכוונת בקשה זו כאן, שנזכה לבנין ביהמ"ק ולהקרבת העומר, ואז ודאי יהיה המצוה בשלימות ומדאו'. אמנם צריך להבין נוסח דידן 'הוא יחזיר לנו', מה ענין ההחזרה לכאן. ולהנ"ל י"ל שהכוונה שיחזיר לנו את מצות ספירת העומר הזה גופא, שע"י שנזכה שוב לעבודת ביהמ"ק יחזיר לנו מה שנאבד מאתנו, שממצוה דרבנן נהפך להיות מ"ע דאו'. ולפי"ז אולי צריך גם לכוין בעת ספירת העומר כוונה בתנאי שאם נזכה שאכן יבנה המקדש בהאי שתא תוך ימי הספירה אזי אנו מכוונים לקיים מ"ע דספירת העומר דאורייתא.

ב.

וספרתם לכם - קדושת ימי הספירה כימי חול המועד

'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום וגו' (ויקרא כג, טו). ימים אלו הם ימים קדושים ונעלים וניתנו לנו להארה ולזיכון הנשמה. ואיתא באוה"ח הק' (שם) 'וספרתם לכם' מלשון ספיר ויהלום, שכל אדם מישאל מזכך את נשמתו ע"י הספירה ומאירים כספרינו ואבנים טובות, כדי שיהיה ראוי לקבל את התורה הק'.

מאמרי ספירת העומר

ובתב הרמב"ן בפרשת אמור (כג, לו) שימי ספירת העומר הם כימי חול המועד, וביאור הענין הוא, כי הנה בחג הסוכות אחר שבעת ימי החג, השי"ת מעכב אותנו עוד יום אחד אצלו, יום שמיני עצרת, וכמ"ש חז"ל כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנו להפטר, אמר בני בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם. אך לעומת זאת חג הפסח הוא רק שבועה ימים, ואין בו יום שמיני עצרת, וצריך להבין וכי בפסח אין הפרידה קשה, ולמה לא נתן לנו בו השי"ת עוד יום אחד שנתעכב עמו. ומפרש הרמב"ן שיום העצרת של חג הפסח הוא חג השבועות, ובאמת חג השבועות נקרא בשם חג העצרת, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, עכ"ד. הרי לנו פסק מהרמב"ן שאין לנו פרידה מהפסח, וימי הספירה הם חול המועד, והם בודאי ימי שמחה והתעלות, שבכל יום אנו מתקרבים ומתעלים יותר ויותר. וכע"ז כ' גם רבנו בחיי שם.

ומעם הדבר הוא, כי מפסח עד שבועות זה המשך אחד, וכל היסוד של יציאת מצרים הוא 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה' (שמות ג, יב) שהתכלית של יציאת מצרים היה להגיע למתן תורה ולקירבת האלקים, ולהתכונן לחתונה הגדולה של כנסת ישראל וקוב"ה, וידועים דבריו של ספר החינוך (מצוה שו) שכתב, שעיקר הסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים, היא כדי שיקבלו בני ישראל את התורה בהר סיני ויקיימוה, וענין הספירה היא שנצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, עי"ש. ולפי"ז מובן שחג הפסח אינו נשלם עד חג השבועות, וממילא מובן שהימים שבנתיים הם כימי חול המועד.

ובזה מובן שבפרשת אמור מובאים כל המועדות, פסח סוכות שבועות ר"ה יום כיפור, וביניהם מובאת גם מצות ספירת העומר 'וספרתם לכם וגו'. ולכאור' צריך להבין למה נכתבה כאן מצות ספירת העומר, דאף דאמנם מצות הספירה היא אחר חג הפסח, מ"מ היא מצוה מסוימת שאין לה שייכות עם המועדות. וכשם שלא נזכר בתורה מצות תשובה בפרשת אמור אף שעשרת ימי תשובה הם הימים שבין ר"ה ליוה"כ. וי"ל שזה מרמז לדברי הרמב"ן שמ"ט ימים אלו הם חלק מהמועדים, וכחולו של מועד.

ועפ"י הדברים האלה, היה רגיל אא"ז הרה"ק הרמ"ם זי"ע לומר, שימי הספירה הם 'שטיק חול המועד', כי יש בהם קדושת חול המועד, וכשם שבחול המועד אסור בעשיית מלאכה ולא ניתנו המועדות אלא לעסוק בתורה, כך גם ימי הספירה יש להם קדושת חוה"מ, ולא ניתנו אלא לעסוק בתורה^א.

והנה אם ימות החול דספירה גדלה קדושתם כ"כ, הרי עאכו"כ השבתות של ימי הספירה, וכמאמר הצדיקים עה"פ 'שבע שבתות תמימות תהינה', כאטשע די 'שבתות' תמימות תהינה. שאי אפשר לדרוש מן האדם שיהיה מ"ט ימים שלימות בתמימות, שפי' בזמן שעושין רצונו של מקום, אבל זאת אפשר לתבוע ממנו שלכה"פ השבתות של ספירת העומר יהיו בשלימות, כי שב"ק הוא הזמן המסוגל לתקן נר"נ, וכדברי האוה"ח הק' עה"פ 'אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם' (שמות לה, א) שהוא לשון תיקון, שבשב"ק הכל נתקן וחוזר לשורשו, ועי"ז נשפע שפע רב לטהרינו ולקדשינו בקדושתך העליונה. [ויש להמליץ כי לפי"ז יש בפסוק ג' פירושים לתיבת 'שבת'. וספרתם לכם ממחרת 'השבת', פי' יו"ט פסח, שבע 'שבתות' תמימות עפ"י פשט שבע שבועות, ולהנ"ל שבע 'שבתות' שבתות ממש. ועז"נ 'את שבתותי תשמרו וגו' לשון רבים].

ג.

מהותם של ימי הספירה - דבר שבמנין יש לו חשיבות ואינו מתבטל

הנה יש להתבונן במהותם של ימי הספירה, כי לפי האמור נמצא שהימים הללו הם ימים נעלים שמחים וחשובים ביותר ובבחינת חול המועד, אכן לאידך גיסא אנו מוצאים שימי הספירה הם ימי דין ואבילות על כ"ד

א. ולכן מנהג ישראל לאכול מצה בימי הספירה, ועכ"פ בסעודות שבת של שבע שבתות הללו, כי הימים הללו הם המשך מחג הפסח ועד חג העצרת. ומסופר על ק"ז אדמו"ר הרדצ"ש זי"ע וחבורתו, שהיה דרכם לצאת לנסיעה למירון, וכבר יצאו שבוע לאחר חג הפסח, או לכל המאוחר ב' שבועות אחר הפסח, והיו נוסעים בעגלות הרתומות לסוסים, וכל החבורה יצאו לדרך לנסוע למירון, והדרך ארכה זמן רב, ועצרו כמה פעמים בדרך לתפילות וללינה וכדו', ומסופר שכאשר יצאו מירושלים וכבר היו בשער יפו, נזכרו לפתע ששכחו לקחת עמם מצה, וציוה לחזור כדי להביא מצות.

אלף תלמידי רבי עקיבא, וכן איתא במתני' בעדויות (פ"ב מ"י) משפט הרשעים בגיהנום הוא מפסח ועד עצרת, שאז הוא עיקר דינם, [ואנו אין לנו השגה והבנה מה זה, והלואי שגם לעולם לא נדע ולא נבין, ומשפט הרשעים יהיה רק על אומות העולם שונאי ישראל]. ואם כן צריך להתבונן במהותם של הימים הללו, האם הם ימי דין או ימי חוה"מ, ימי אבילות או ימי התעלות. ולכאור' נראה שדברי חז"ל סותרים זא"ז.

וכנראה שהימים החשובים הללו תלויים ועומדים באופן איך שמתנהגים בהם, ויש לכל אחד בחירה איך לנצל את הימים הללו, אפשר להתנהג בימים הללו כבימי חוה"מ, ולהיפך רח"ל, כי ההלכות שבהם שוין הם, באיסור נישואין ותספורת וכו'. והעבודה המוטלת על האדם היא לנצל כל יום ויום בימי הספירה, כי הם ימים ספורים ומיוחדים, שבעה שבועות מ"ט ימים שכל יום הוא דבר בפני עצמו, וע"ד הא דקיי"ל (ביצה ג, ב) דבר שבמנין לא בטל, כי דבר שיש לו מנין יש לו חשיבות, וכן ימי הספירה הם דבר שבמנין וכל יום יש לו את התיקון המיוחד שלו.

הגדר של דבר שבמנין הוא, דבר שמחמת חשיבותו הוא נמנה במנין ולא באומד ועל כן אינו מתבטל, וכל אחד ואחד מהדברים הנמנים יש לו חשיבות בפני עצמו. וכן הדבר לענין ספירת העומר, מהות הספירה אינו סתם ספירה שמונים את מספר הימים, וכל יום אומרים את המספר של אותו יום מסוים, ועושים את התיקון המיוחד לאותו היום, ולאחר שהיום פנה ועבר וכבר איננו בעולם, סופרים יום נוסף ועושים תיקון אחר, כי זה אינו נחשב מנין וספירה. אלא כל יום נמנה גם היום של אתמול, כי כל יום הוא דבר שבמנין ואינו מתבטל, והתיקון המיוחד ליום זה מצטרף לתיקון שנעשה אמש, ויחדיו נעשה תיקון גדול המצטרף לכל הימים.

וראיה לדבר, כי ביום הראשון מונים ואומרים 'היום יום אחד לעומר', ועל פי זה היה לכאור' ראוי להמשיך בימים שאח"כ 'היום יום שני לעומר' וכן 'היום יום שלישי לעומר', ולמה אנו מונים ואומרים 'היום שני ימים לעומר' 'היום שלשה ימים לעומר', והיינו כי היום השני הוא לא רק יום שני, אלא הוא יום שכולל 'שני ימים', כי יש לו את הכוחות של שני ימים, גם את הכח של היום הראשון וגם את הכח של היום השני, והיום השלישי יש לו בנוסף לזה גם את הכח של היום השלישי, ונמצא שהיום השלישי הוא כולל 'שלשה ימים' ממש, וכן בהמשך הימים והשבועות, כל יום ושבו

מאמרי ספירת העומר

ז

הוא צירוף הכוחות של כל הימים והשבועות גם יחד, בבחינת 'בא בימים' עם כל הימים בחטיבה אחת, (וכ"ה בדברי שמואל להרה"ק הרר"ש מניקשבורג זי"ע פ' שמיני וספירת העומר ד"ה והיינו). והרווחנו בזה רווח גדול, שבכל יום מימי הספירה אפשר להתחיל לספור מחדש, את כל ימי הספירה, גם את אלו הימים שספרו מכבר, מכיון שבכל יום באים כל הימים לכלל הספירה, בכוחם וגדולתם, וכמאמר המגיד הק' מקאזניץ זי"ע עה"פ 'עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום', כלומר שעד ערב שבועות יום המ"ט אפשר לספור את כל ימי הספירה ביחד, 'תספרו חמשים יום', והבן.

ואמנם לאידך גיסא, בשיר של יום אנו אומרים 'היום יום שני בשבת' או 'היום יום שלישי בשבת', ואין אומרים 'היום שני ימים בשבת' 'היום שלשה ימים בשבת', והיינו מפני שכל יום יש לו חשיבות בפני עצמו, וביום שלאחריו יש עבודה מיוחדת לאותו היום, ואין שייכות ליום אחד עם חברו, משא"כ בספירת העומר כל הימים הם חטיבה אחת, והימים הם בגדר דבר שבמנין שאינו בטל.

והנה התוס' (מנחות סו, א) הביאו את שיטת הבה"ג (ונפסק בשו"ע סי' תפט סעי' ח) שאם דילג יום א' שוב אינו סופר, כי הספירה כולה מצוה אחת היא, שנאמר 'תמימות'. והתוס' חלקו עליו וס"ל דכל יום ויום מצוה בפ"ע. והק' הפמ"ג (שם ס"ק יג) על שיטת הבה"ג אמאי מברכים בכל יום על הספירה, והרי אין מקיימים בכל יום מצוה נפרדת, אלא כל הספירה היא מצוה וחטיבה אחת, והו"ל לברך ביום הראשון ותו לא, וכמו שעל בגד של ציצית אינו מברך על כל כנף בפנ"ע וכדו', וכן בד' מינים מברכין רק ברכה א' על כולם. ולהנ"ל מובן שפיר דאפי' אי נימא דכל הספירה הוי מצוה וחטיבה א' ממש [דוגמת ציצית וארבעת המינים] מ"מ כיון שבכל יום סופרים מחדש את כל הימים שספרו מכבר, א"כ כל יום הוא דבר חדש בפ"ע, [וכאילו חוזר ולובש טלית ותפילין פעם נוספת שצריך לחזור ולברך שנית, ואפי' באותו טלית ותפילין עצמם] וע"ז מברך בכל יום.

והעבודה בספירה היא לעשות מהספירה דבר שבמנין ולהחשיב כל יום, ולהתכונן לקבלת התורה בחשיבות ובקביעות, שלא יגיע לפתע למתן תורה כמו שהוא, באופן של מקרה וזלזול ח"ו, אלא שיקבע בנפשו ויכין את עצמו בהכנה גדולה, וכלשון בעל החינוך 'כעבד ישאף צל', שמצפה וממתין לזמן הזה.

ד.

עבודת ימי הספירה לחזור ולהשיג המדרגות שזכינו בליל הסדר באופן של דילוג

הנה איתא בזוה"ק (תיקו"ז עד, ב) שענין יציאת מצרים נזכר בתוה"ק חמשים פעמים, 'הוצאתי אתכם מארץ מצרים', 'הוצאתיך מארץ מצרים' וגו'. כי יציאת מצרים יש בה חמישים בחינות, ובכל יום יוצאים עוד חלק אחד מחמשים מארץ מצרים, עד שיוצאים לגמרי מארץ מצרים, ונרמז בפסוק 'וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים' (שמות יג, יח). ובליל הסדר השי"ת מוציא בכח גדול את בני ישראל מארץ מצרים, ואז הוא מוציא את כל נשמות ישראל כולם, ללא שום הבדל וחילוק, שכל מי שרוצה לצאת משם זוכה לצאת, וכולם זוכים לצאת מהקליפות והטומאות והזהמא, והוא מעלה אותם לאיגרא רמה למדרגות גבוהות ורמות, וזו מתנה נפלאה שהשי"ת נותן לכל ישראל, והיא יציאה של דילוג וקפיצה, 'פסח ה' על בתי בני ישראל', עד למ"ט שערי קדושה. אך אח"כ מתחלת העבודה החדשה של ספירה, שכל אחד בא עם העבודה העצמית שלו, ובאופן זה מתקרבים ומתעלים עוד מעט ועוד מעט, וזוכים להתעלות קצת בכל יום ויום.

אך אם כן נשאלת השאלה, שאם ממילא יורדים אחר כך וצריך לעבוד עבודה באופן עצמי ולהתעלות בכל יום ויום, ומתחילים לספור א' ב' ג' ומתעלים מעט מעט, א"כ למה הוצרכנו לליל הסדר להתעלות של דילוג וקפיצה עד ליום המעלה. וביארו בספה"ק שזהו ע"ד הא דאיתא בגמ' (נדה ל, ב) שתינוק במעי אמו במשך תשעת ירחי לידה, נר דלוק על ראשו ורואה מסוף העולם ועד סופו ומלמדין אותו כל התורה כולה, וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטר על פיו ומשכחו כל התורה שלמד. ולכא' צריך להבין שאם בסופו של דבר העובר שוכח את כל מה שלמד, א"כ למה מתחילה צריך ללמדו. ואמנם הביאור הוא שכאשר מלמדין אותו את כל התורה כולה, ממילא נספג בו קדושת כל התורה, ואח"כ כשלומד בעצמו יכול לזכות להגיע לקדושת התורה, אבל אם מתחילה לא היו מלמדין אותו את התורה, אזי היה הרבה יותר קשה להשיג את ההשגות של התוה"ק, אבל אחר שהמלאך כבר לימד אותו את התוה"ק, וכבר זכה שהתוה"ק כבר עצם מהותו, וממילא יוכל אחר כך להשיגה (נועם אלימלך פ' ויקרא ד"ה וזהו ושמה). וכן הדבר גם לענין יציאת מצרים, שהשי"ת מוציא בליל הסדר את כל נשמות

ישראל מעומק הטומאה עד הבחינה הקדושה ביותר, וע"כ אומרים הלל בברכה כבר בליל הסדר, כי ברגע אחד כבר זוכים למעלות הרמות והנפלאות ביותר, ועי"ז יזכה אח"כ לספור מתחילה ולהתעלות דרגה אחר דרגה, ויהיה לו יותר קל להיטהר ולהתקדש בקדושה של מעלה.

והנה הראשונים דנו בטעם הדבר שאין מברכים ברכת שהחיינו על מצות ספירת העומר, ובאמת כבר נחלקו אם ספירת העומר בזה"ז היא מדאורייתא או מדרבנן, אך הרי גם בשאר מצוות דרבנן מברכין שהחיינו, כמו מקרא מגילה ונר חנוכה, וא"כ קשה מ"ש מצות ספירת העומר שאין מברכין ע"ז שהחיינו. והבעל המאור סוף מסכת פסחים כ' לתרץ, שהיות שספירת העומר בזמן הזה הוא רק זכר למקדש, ובעוה"ר בזה"ז אין מקריבין את קרבן העומר, שעל כן נוהגים לומר תיכף אחר ספירת העומר 'הרחמן הוא יחזיר עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו', כלומר הלואי שכבר נזכה לקיים מצות ספירת העומר מדאורייתא בשלימות. ונמצא שהספירה מעוררת בנו עגמת נפש, על כן אין מברכין שהחיינו, מפני "שלא מצינו ברכת זמן אלא בדבר שיש בו משום הנאה, כגון נטילת לולב שהוא בא לשמחה וכו', ולספירת העומר אין בו שום זכר לשום הנאה, אלא לעוגמת נפשינו לחורבן בית מאוויינו". ובשבלי הלקט (פי' ורד) כתב הטעם שאין מברכין שהחיינו על ספירת העומר, מפני שכבר יוצא בברכת שהחיינו שמברכים על היו"ט של פסח (וע"ע בר"ן סוכה כב, ב מדפי הרי"ף ושו"ת הרשב"א סי' קכו, ועוד).

ובעבודת ישראל (ליום שני דפסח ד"ה בפרשת אמור) ביאר על פי הנ"ל, שכל ההארות כבר האירו בליל פסח בדרך מתנה אלא שנסתלקו וצריכים להחזירם על ידי מעשה מצוה של ספירה. וע"כ אין מברכין ברכת שהחיינו על הספירה, כי ברכת שהחיינו היא על כל מה שזכינו 'לזמן הזה', אבל את הזכויות הללו כבר זכינו בליל הסדר, וברכנו שהחיינו, ואין כאן בהירות חדש ע"י מצוה זו. (ועי"ש שפי' עד"ז את שאלת החכם מה העדות והחוקים אשר צויה וכו'). ועכ"פ ברור שהעבודה המיוחדת של ימי הספירה, היא לחזור ולהשיג את המעלות שזכינו בליל הסדר, ובכל יום אנו יוצאים עוד חלק מחמשים מטומאת מצרים, ולעומת זה נכנסים לעוד שער של קדושה, עדי גיענו למ"ט שערי קדושה לקראת חג השבועות.

ה.

טעם המצוה כדי להרבות במ"ט ימים אלו כיסופין ורצונות אמתיים ליום מתן תורה - בחינת עשה טוב

והנה מצינו ב' טעמים למצות ספירת העומר, הטעם הראשון הוא טעם הנגלה, כמו שביאר בספר החינוך (מצוה שו) בשורש המצוה, שהעיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ישראל ממצרים, הוא כדי שיקבלו את התורה בסיני ויקיימוה, כמו שאמר השי"ת למשה רבינו ע"ה כשנגלה אליו בסנה 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה', [וע"ד רמז תעבדו - נו"ן כלומר שביום החמישים כבר תעבדו את האלקים] ולכן המצוה לספור ספירה כדי להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא.

[ועפ"ז] כתב בקדושת לוי (דרוש לספירה) לבאר הטעם שאין מברכין שהחיינו על ספירת העומר, כי ברכת שהחיינו אומרים רק כאשר שמחים שהגיעו לזמן מסוים, אבל לענין ספירת העומר, אדרבה כל מהותה של הספירה היא צפיה שאנו מצפים שכבר יעבור הזמן, ואיך אפשר לברך ע"ז שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. ובאמת כעין סברא זו כבר כתב הלבוש, שכל הספירה אינה מצוה לעצמה, אלא כל תכליתה היא רק להגיע לשבועות, וא"כ י"ל שברכת שהחיינו שמברכים בחג השבועות חלה גם על הספירה, כי הספירה אנו מצפים ומשתוקקים שהימים כבר יעברו וכבר נזכה להגיע אל התכלית שהיא קבלת התורה, ולכן כשמברכים שהחיינו על התכלית זה כבר כולל גם את הספירה].

ורבינו בעל החינוך מוסיף לבאר, שמה שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, היום יום אחד, היום יום שני וכו', ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, במנין פוחת והולך, שיש לנו עוד ארבעים ותשע ימים ואח"כ שיש לנו עוד ארבעים ושמונה וכו', כי זה גורם צער וכאב שאנו מונים ויש כל כך הרבה ימים עד היום הגדול של קבלת התורה, ועל כן מונים את הימים שכבר עברו ולא את הימים העתידין לבוא. ואין להקשות שא"כ אחר שעברו רוב הימים של שבעה שבועות אלו, למה לא נזכיר מיעוט הימים הנשארים, משום שאין לשנות מטבע החשבון באמצעו, עכ"ד החינוך. ולפי"ז נמצא שטעם המצוה בספירת העומר הוא לבטא את

הרצון וההשתוקקות שאנו מצפים וממתינים לקבלת התורה, ובכל יום מתקרבים יותר ויותר לקבלת התורה.

הרי לנו מפורש שענין הספירה אינו ספירה גרידא, אלא הוא ספירה של השתוקקות, ספירה של כיסופין וגעגועים להשי"ת, וע"י המספר הוא מגלה את חפצו ורצונו שהוא ממתיך ומצפה ליום המיוחל ליום חתונתו זה מתן תורה, כא' שממתיך כבר זמן רב ליום חתונתו ויום שמחת לבו. וכשלא זכה בהרגש לבו להשתוקקות זו, הריהו עומד ומבקש מהשי"ת בעל הרחמים 'פתח לי נועם ורצון' לפתוח שערי רצונך', כי גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, פי' שיש לי רצון אמיתי להיות לי רצון טוב להשי"ת, וידוע אני שזה כל התכלית, ורק לכך נוצרתי לעבודת בוראי, אבל שאור שבעיסה מעכב, ולכן אפיל תחינתי פתח לנו נועם ורצון, פתח לי דרך איך להשיג שאיפות ולהגיע 'לשערי רצונך', שיהי' לנו תמיד רצונות וכיסופין חדשים, שיהי' לו למורה דרך אל הרצון אשר שם ישכון אור, וכמבואר בתפלת הרבי רביה"ק מליזענסק זי"ע (תפלה קודם התפלה) שנשתוקק תמיד אליך יותר ויותר וכו', ועל ענין זה מיוסדים אלו התפלות שלאחר ספירת העומר.

1.

טעם המצוה לדעת הזוה"ק כדי שיטהירו נפשות ישראל מזוהמתם - בחינת סור מרע

והטעם השני הוא טעם הנסתר, והוא מה שמובא בזוה"ק, ואנו מזכירים זאת בנוסח הבקשה שאומרים אחר ספירת העומר, רבונו של עולם, אתה צויתנו על ידי משה עבדך לספר ספירת העומר כדי לטהרנו מקליפותינו ומטמאותינו, כמו שכתבת בתורה 'וספרתם לכם ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום'. ונמצא שספירת העומר זה עבודה של תיקון שמתקנים כל מה שצריך לתקן, שבמשך שבועה שבועות מתקנים עוד מידה ועוד מידה, חסד גבורה וכו', ואפי' שהמושגים הללו הם טמירין ונעלמים ולא כל מוחא סביל דא להבין את כוונות הספירות, אבל האמת היא שבאמצעות הספירה אנו מתקנים את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם, עד שנעשים מוכנים לחתונה הגדולה - קבלת התורה.

ונמצא שעפ"י טעם הנגלה, ענין ספירת העומר הוא עשה טוב, להתעלות ולהתקדש לקראת קבלת התורה. ועפ"י טעם הנסתר מהזוה"ק, ענין

ספירת העומר הוא כדי לטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו שהוא סור מרע. [ולפי"ז אולי יש ליתן עוד טעם לשבח מדוע אין מברכין ברכת שהחיינו על ספיה"ע, כי חז"ל תיקנו ברכת שהחיינו רק על מצוות שהם בקום ועשה טוב, אבל על ענין שהוא סור מרע לא תיקנו כן, וע"ד מ"ש הראשונים שאין הכהן מברך ברכה על ראיית הנגע כי אין מברכין על הפורענות, (עי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' יח ואבודרהם שער השלישי), וכמו"כ ספיה"ע שהוא ענין הסרת הקליפות והטומאה], ונמצא שהכח של ספירת העומר הוא כפול גם לענין סור מרע וגם לענין עשה טוב, וכן הוא באמת שכנגד כל שער של טומאה שיוצאים ממנו נכנסים לעוד שער של קדושה, כי זה לעומת זה עשה אלקים, וכשיש סור מרע אז יש עשה טוב. ודבר זה נעשה בכל יום על ידי ספירת העומר, דהיינו בפעולה קטנה שאומר בפיו כמה תיבות, וסופר את היום - שהיום כך וכך ימים לעומר, כבר פועל גדולות ונצורות, וכל היום מתקדש ומתעלה, וזוכה לצאת משער של טומאה ולהכנס לשער של קדושה, והכל 'בזכות ספירת העומר שספרתי היום'.

ובזה יל"פ דברי המדרש (ויק"ר פר' כח סי' ג) תני ר"ח 'שבע שבתות תמימות תהיינה' (ויקרא כג, טו) אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, ע"כ. רצ"ל אימתי הן תמימות, איך שייך לערוך שבע שבתות בתמימות ובשלימות, ומי יאמר זיכיתי לבבי. ע"ז אמר המדרש, דאיה"נ אי"צ שיהיה כל השבועות בתמימות, אלא ע"י שעושה רצונו של מקום, ואפי' במעט שעושה, אבל עושהו לשם ה' לעשות נחת רוח, שאמר ונעשה רצונו, והמעט הזה הוא המצוה של ספיה"ע גופא, וכנוסח הבקשה שלאחר הספירה, רבש"ע אתה ציויתי ע"י משה עבדך לספור ספירת העומר וכו', שמבקש בזכות אשר קיים ועשה רצונו של מקום לספור בפה מספר הימים, עי"ז יזכה שה' יגמור בעדו, וכמש"נ לקל גומר עלי. וכמ"ש האבן עזרא לפרש פשט הכתוב שובה ישראל 'עד' ה' אלקיך (הושע יד, ב) פי' עד מעט מעט עד השם, היינו שדרך התשובה צריך להיות באופן של מעט מעט, אפי' בדברים מועטים עד שיגיע וישוב אל ה' באמת ובתמימות, וע"ד שכ' רש"י עה"פ (דברים לב, יא) 'כנשר יעיר קנו וגו'', שהשי"ת נהגם לישראל ברחמים ובחמלה, כנשר הזה רחמני על בניו ואינו נכנס לקנו פתאום, עד שהוא מקשקש ומטרף בכנפיו כדי שיעורו בניו ויהא בהן כח לקבלו, עיי"ש. ועכ"פ יש לנו ללמוד מזה מה גדול כוחה של כל פעולה קטנה בעבודת ה' ואפי' בדיבור בעלמא.

ז.

ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה - ב' הבחינות קדושה וטהרה

והנה ב' בחינות יש בעבודת ה', קדושה וטהרה, שהם ב' הענינים הללו דסור מרע ועשה טוב, כי טהרה הוא סור מרע, מפני שההיפך מטהרה הוא טומאה, ונמצא שהמושג טהרה הוא להיטהר ולסור מן הרע. ולאידך קדושה הוא עשה טוב, כי ההיפך מקדושה הוא חול דהיינו רשות, והמתקדש הוא מתעלה ועוזב את עניני הרשות ועושה טוב. ובתפלה שאומרים אחר ספירת העומר, הנוסח הוא 'ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה וכו', והסדר הוא קודם 'ואטהר', דהיינו שנזכה להיטהר מן הטומאה דהיינו סור מרע, ואח"כ 'ואתקדש', שנזכה להיות קדושים דהיינו עשה טוב. ואח"כ חוזרים ומבקשים שוב 'ולטהרינו ולקדשינו בקדושתך העליונה', שהסדר הוא קודם סור מרע ועשה טוב. וזה שייך גם בפה וגם באזניים וגם בעינים ובכל אברי האדם, שצריך קודם להיטהר דהיינו לסור מן הרע, ואח"כ להתקדש דהיינו לעשות הטוב, וכן הוא הסדר בברייתא דר' פנחס בן יאיר (ע"ז כ, ב).

אמנם לפי"ז יש להתבונן למה בכמה מקומות מצינו נוסח 'קדושה וטהרה', שמקדימים קדושה לפני טהרה, כמו שאומרים בנוסח התפלה 'פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה', ולכאור' היה צ"ל 'פותחים את פיהם בטהרה ובקדושה', שקודם כל צריך לטהר את הפה מן הטומאות ומן הרע, שלא ישתמש בפה לדברים אסורים וטמאים ח"ו, ורק אחר כך לקדש את הפה בקדושה עליונה ע"י תורה ותפלה וברכות וכו'. וכן יש לעיין בנוסח ברכה מעין שלוש 'ונברכך עליה בקדושה ובטהרה', ולכאור' היה צריך להקדים טהרה לפני קדושה.

ונראה שבדרך העבודה למעשה, המציאות היא שקודם מתקדשים ואח"כ מתטהרים, כי כדי לזכות לטהרה צריך להתקדש. ולדוגמא מי שרוצה שיהיה לו פה נקי וטהור ושלא יהיה לו שייכות לדברים טמאים, צריך קודם להתקדש שימנע א"ע מעט אפי' מדיבורים שמותר לדבר, שע"י שמתגבר ואינו מדבר עי"ז הפה מתטהר. וכן גם בענין שמירת העינים, מי שיילך ברחוב העיר ויאמר שהוא מביט רק על דברים מותרים, והולך ומסתכל לכל עבר על כל מה שמותר לראות, ואינו רוצה להסתכל על דברים אסורים, אז בודאי שאם יביט על כל מה שמותר להסתכל הוא עלול להיכשל ולבוא

מאמרי ספירת העומר

לידי הסתכלות בדברים אסורים. וכן לענין הפה אם מדבר כל מה שמותר לדבר אז לבטח יכשל וידבר גם דברים אסורים.

והעצה לכך היא שיקדש את פיו בקדושה, ומקדש א"ע במותר לו כי אפי' מה שמותר לדבר אינו מדבר הכל. וכן לענין העינים, לא זו בלבד שעוצם עיניו מראות ברע אלא ששומר את עיניו מלהביט מכמה דברים שמותר לראות, לא צריך לראות את הכל למרות שמותר, זה מביא לידי טהרה, כי הקדושה גוררת טהרה. אבל מי שרוצה רק טהרה בלא קדושה, וידבר וישמע ויסתכל כל מה שמותר, זה יגרום שח"ו יכשל גם באיסורים, ועי"ז שעושה לעצמו גדר ופורש מב' או ג' דברים מותרים ביום, ומקדש את דיבורו ושמיעתו וראייתו, זה גורם שיהיה לו טהרה בדיבור בשמיעה ובראייה. ולכן נקרא 'בקדושה ובטהרה'. וחשוב מאוד לידע תמיד ובפרט בימים הקדושים הללו, שבכל פעם שמתגבר ועוצר בדיבורו ובראייתו ובשמיעתו, אפי' שיכול לדבר לראות ולשמוע ומותר לו, והוא מקדש א"ע במותר לו, הרי הוא מקיים מ"ע מדאורייתא של קדושים תהיו לדעת הרמב"ן (ר"פ קדושים) וזו עבודה חשובה מאוד, וזה מביא לו את התיקון ואת העליה.

ואבן הן המה ימים מסוגלים לתקן נר"נ בכל העניינים הן בסור מרע והן עשה טוב, וכמובן שצריך לגמרי לסור מהרע ולהרבות בטוב, אבל תפסת מרובה לא תפסת, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, וצריך לעשות מהלך במה להתחיל. ולעת הזאת ראשית העבודה הוא בענין הפה, כי חג הפסח הוא 'פה - סח', שאדם זוכה לצאת מתחת יד פרעה שהוא 'פה - רע' כידוע בשם האר"י הק' שבמצרים היה הדיבור בגלות, ועבודת האדם לעשות 'פה - סח' לדבר בפיו דברי תורה ותפלה, ואח"כ ממשיכים בעבודת 'עומר התנופה' שהוא 'תנו - פה'.

ולבן עומר התנו-פה בא מן השעורים שהוא מאכל בהמה, ושתי הלחם בחג השבועות בא מן החיטים שהוא מאכל אדם, לומר לך שזהו העבודה בימי העומר, להתרומם ולצאת מבחינת חי ולהתעלות לבחינת אדם המדבר. כי הנה ההבדל והיתרון אשר מותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל, הוא בעיקר בכח הדיבור, כי בענין השכל שיש לאדם יותר מהבעל חי, הרי גם בעלי חיים יש להם שכל לפי דרגתם ובשביל ענייניהם, וכגון שידועים היטב להתגונן מפני הצרים אותם, וכן להגן על בניהם וכדו', אבל כח הדיבור יש רק להאדם. [ועי' מהרש"א (ר"ה טז, א ד"ה הביאו) ולכן מצוות ספיה"ע גופא

הוא בפה דייקא, שזהו תכלית הנרצה, 'והקרבתם מנחה חדשה לה', בשבועות מן החיטים מאכל אדם. ועל ענין זה צריך להתחזק בימים אלו בין בסור מרע, לשמור את הפה מדיבורים אסורים, ולקדש את הפה בעשה טוב בתורה ותפלה וברכות, ודבר זה הוא עיקר העבודה של ימי הספירה.

ומה גדול כוחם של שבתות ספירת העומר, כי בכח השב"ק יכול האדם לזכות לתיקון הפה, שהרי אחז"ל (שבת קיג, א) עה"פ 'ודבר דבר', שלא יהיה דיבור של שבת כדיבור של חול, וגם עצם קידוש יום השבת הוא בדברים, עוד נתוסף מצות עונג שבת באכילה ושתייה שהוא ג"כ בפה ונתקדש הפה בקדושת השבת בקנה ובושט דוגמת הפסח, וכן דרז"ל (מנחות סו, א) כוונת הכ' 'וספרתם לכם ממחרת השבת', שהוא פסח. ובזה הענין של תיקון הפה השבת והפסח שוים הם, וגם בכח השב"ק לזכות לדעת, וכמש"כ (שמות לד, יג) 'לדעת כי אני ה' מקדישכם', שהמות יהיה שליט על הלב ומחובר אליו באמצעות הפה². ובזה יל"פ מאמר הצדיקים נ"ע, 'שבע שבתות תמימות תהינה', חאטש'ע די שבתות זאל זיין תמימות, כי א"א לדרוש מן האדם שכל שבע שבועות יהיו תמימות, וכמו שדרז"ל (במדב"ר כח, ג) אימתי הם תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, וזהו מדריגה גדולה להיות מעושי רצונו בתמימות מ"ט ימים, אבל לכה"פ השבתות של ספיה"ע שיהיו בבחי' תמימות, והיינו כנ"ל שבכח וזכות השב"ק יגיע לתכלית העבודה של ספיה"ע בפה.

ח.

ואהבת לרעך כמוך - עבודת תיקון המידות בין אדם לחבירו בימי הספירה

ולענין העבודה שבין אדם לחבירו, הרי הדבר פשוט, אבל מ"מ צריך תמיד לחזור ולשנן, שעיקר עבודת ימי הספירה הוא תיקון המידות וטהרתם, והזמן גרמא כנודע ממה שאירע לכ"ד אלף התלמידים הקדושים

ב. ורמז לדבר כמו שאחז"ל (עי' במדב"ר פי"א, ז) 'אחת דיבר אלקים שנים זו שמעתי, שקאי על זכור ושמור, שבדיבור א' נאמרו, והענין בזה שכיון שהשבת הוא תיקון הדיבור, מורה בזה שכמה שיכול למעט בדיבור הרי"ז משובת, אפ"ל בדיבור א' למעט במקום שני דברות מה טוב.

של רבי עקיבא, שלא נהגו כבוד זה בזה. ויתכן לומר שזהו התירוף על הקושיא הנ"ל, שמצד א' ימי הספירה הם ימים נעלים ושמחים ובבחינת חול המועד, אכן לאידך גיסא אנו מוצאים שימי הספירה הם ימי דין ואבילות על כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא, וכן איתא במתני' בעדויות (פ"ב מ"י) משפט הרשעים בגיהנום הוא מפסח ועד עצרת. וי"ל דבאמת לא קשיא, הא בין אדם למקום הא בין אדם לחבירו, כי בעניני בין אדם למקום הימים הללו המה ימי שמחה וימי עליה, ימי דביקות שבהם אנו זוכים ועולים יותר ויותר, ומתקרבים אל השי"ת ואל התורה ואל קיום המצוות. אבל לאידך ימים אלו הם ימי דין וחשבון על הענינים שבין אדם לחבירו.

והטעם הוא שתלמידי רבי עקיבא נענשו דוקא בימי הספירה, י"ל משום שדרך ארץ קדמה לתורה, ועבודת תיקון המידות קודמת לתורה, וקודם קבלת התורה צריך אדם לעבוד ולשפר את המידות בעניני בין אדם לחבירו. ולכן תלמידי ר"ע שלמרות שאין לנו שום השגה במעלתם ובקדושתם, נענשו בעונש גדול כ"כ רח"ל, שלא נהגו כבוד זה בזה, ונענשו בימים אלו מפני שבימים אלו צריך זהירות מיוחדת, שהם ימי דין על הענינים הללו.

ונמצא שימי הספירה הם ימי דין בענינים הנוגעים לבין אדם לחבירו, וימי שמחה ועליה ודביקות בענינים הנוגעים לבין אדם למקום, וכבחינת חול המועד, והיינו שאדם יכול לעשות לעצמו חול המועד, וזה תלוי באדם, שאפשר לעשות שהימים האלו יהיו יום-טוב'דיק חול-המועד'יק, או ח"ו ימי אבילות. והכל תלוי בדרכיו ובמעשיו של האדם עצמו. ואלו ואלו דברי אלקים חיים ואין בזה שום סתירה.

ובשם שבעבודה בין אדם למקום יש ב' בחינות סור מרע ועשה טוב, כמו כן גם בעבודה שבין אדם לחבירו יש בחינת סור מרע ובחינת עשה טוב, סור מרע - מאן דכר שמיה מלצער או להקניט את חבירו, וק"ו לבייש ולהלבין פני חבירו קנאה ושנאה, זה הרי אש ממש, כל הדברים האלו צריך לסור מרע ולהתרחק כמטחוי קשת. אבל יש גם עבודה של עשה טוב, לחזק את חבירו, לשמח את חבירו בדברים, לעשות חסד עם אחרים, 'ואהבת לרעך כמוך' זה כלל גדול בתורה, כעת הזמן לעבוד על תיקון המידות בין אדם לחבירו, זהו ענינא דיומא, ומדה טובה מרובה, והזמן מסוגל לכך שהשי"ת נותן סיעתא דשמיא מיוחדת שנוכל לזכות לזה, ופעמים רבות אדם מנסה

לתקן ולעקור מידה רעה שטבועה בו, וזה קשה מאוד, ובכל ימות השנה היא עבודה הזקוקה לזמן רב ולהתאמצות גדולה, אך בימים האלה אפשר לעשות את זה בקלות ובמהירות, זהו חסד ה' ומתנה טובה שקיבלנו מן השמים, שאפשר להשלים ולהתעלות בענינים אלו, כי הזמן מסוגל ואפשר להשלים ולתקן את המידות ולקנות מידות טובות.

ט.

הלימוד מכ"ד אלף תלמידי ר"ע - העונש על מידות מגונות אף אם הכוונה לשם שמים

קיי"ל בדברים שבין אדם לחבירו מידות טובות מקבלים שכר בעוה"ז, כמו שאנו אומרים בכל יום 'אלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעוה"ז והקרן קימת לו לעוה"ב, ומונים שם הרבה ענינים שבין אדם לחבירו, כמו גמילות חסדים והכנסת אורחים וביקור חולים וכו', שמקבלים שכר בעוה"ז. וא"כ זה לעומת זה, מידה כנגד מידה, ה' ירחם, שעל מידות שאינם טובות בין אדם לחבירו ג"כ מקבלים פירותיהם בעוה"ז רח"ל. וכן ידוע מצדיקים שעל עבירות שבין אדם למקום, השי"ת מאריך אפו וגבי דיליה לפעמים רק בעוה"ב, ומצפה וממתין עוד ועוד, אבל על ענינים שבין אדם לחבירו אוכלים פירותיהם בעוה"ז. ולכן אירע מה שאירע עם הכ"ד אלף תלמידים שלא נהגו כבוד זה בזה, שקיבלו פירותיהם בעוה"ז, זה לא רק אש של גיהנום בעוה"ב, אלא אש שורפת בעוה"ז, וכל א' צריך להזדרז ולתקן א"ע במה שצריך לתקן בענינים אלו.

והחידוש הוא שזה אירע אפי' לתלמידי רבי עקיבא, איך אפשר להבין את הענין שלא נהגו כבוד זה בזה, וכי ציערו והקניטו א' את חבירו, לא יעלה על הדעת, חלילה לחשוב כך, הרי מדובר בתנאים קדושים שרפי מעלה, ואיך יתכן שלא נהגו כבוד זה בזה. ובודאי שהיה כאן ענין של 'לשם שמים', והחידוש הוא שאפי' אם המחלוקת היא לשם שמים, אם אינו נוהג כבוד בחבירו אפי' כל כוונתו היא לש"ש, הרי זה אש בוערת ושורפת, ומי שמדליק אש אז אפי' אם הדליק לשם שמים מ"מ האש שורפת, זה חידוש נורא, וגם מי שכוונתו לשם שמים ורוצה להשפיע על אחרים הדרך אינה לגרום צער לחבירו, וכדאי' בגמ' (ב"ב טז, א) שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו, שפנינה ציערה את חנה שלא היה לה ילדים, וכוונתה היה 'בעבור הרעימה',

מאמרי ספירת העומר

כי ידעה שכעת הוא עת רצון וכוונתה היתה לעזור את חנה שתתפלל בעת הזאת ונענשה עי"ז, ה' ירחם. וכן מובא באגרת הקודש להרה"ק בעל התניא זי"ע שעיקר הצרות ואריכות הגלות הוא בגלל מחלוקת לשם שמים, והדגש הוא אפי' שהמחלוקת היא 'לשם שמים'. ותלמידי רבי עקיבא סברו שמי שאומר פשט שאינו נכון צריך להקניטו, והכוונה היא לשם שמים, כי התורה היא תורת אמת, ומי שאומר דבר אינו אמת, צריך לביישו, איך אתה אומר דבר כזה?! אתה 'קרומער'! אין לך דעת תורה! זה היה בחינה של 'יקוב הדין את ההר', הם הלכו בתקיפות ובשארפקייט, והכל כמובן רק לשם שמים, אין בזה שום ספק. אבל לא זו הדרך, ולכן נענשו כ"כ.

ואיתא בגמ' (תענית כה, ב) מעשה בשנת בצורת שרבי אליעזר שירד לפני התיבה להתפלל שירדו גשמים, ולא נענה, ירד רבי עקיבא אחריו ונענה וירדו גשמים, הו' מרנני רבנן, יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו. ולכאור' קשה להבין, שהבת קול סותרת מיניה וביה, שבתחילה אמרה 'לא מפני שזה גדול מזה' היינו שזה אינו גדול מזה אלא שניהם שוים, והרי הבת קול אמרה בפירוש שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו, ואם כן בודאי זה גדול מזה. ועוד פלא, האין אפשר להבין כלל ענין אינו מעביר על מדותיו דר"א.

ואמנם התירוץ ברור, כי הא דאיתא בגמ' שם שר' אליעזר לא היה מעביר על מדותיו, בודאי שאין הדברים כפשוטם שלא היה רבי אליעזר מעביר על מדותיו להקניט ולצער את חבריו ח"ו, לנו שום השגה בדרכיהם של רבי אליעזר והחכמים שהיו כולם תנאים קדושים וטהורים שרפי מעלה, ורבי אליעזר עמד על האמת וכל כוונתו היתה אך ורק לשם שמים לברר לאמתה של תורה, ובתנורו של עכנאי (ב"מ נט, ב) השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו ממנו, אמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו, חזרו אמת המים לאחוריהם, ושוב אמר להם כתלי בית המדרש יוכיחו שהאמת כדברי, ואכן הטו כותלי ביהמ"ד ליפול, והיה לו לרבי אליעזר כוחות והוא בא עם כל הכוחות להוכיח שהאמת כדבריו. וזה הפשט 'לא שזה גדול מזה', חס וחלילה! רבי אליעזר היה גדול ממש כרבי עקיבא, ומה שלא העביר על מדותיו, זה היה שיטתו ודרכו בעבודת השי"ת לשם שמים, ואולם אעפ"כ לא נענה רבי אליעזר בתפלתו, כדי ללמד שלא זו הדרך. ואכן

נימנו עליו החכמים ונידו אותו, ומאז היה ר"א שמותי (ועי' שטמ"ק שם ד'שמותי' היינו מתלמידי 'שמאי' דקפדי).

ובן היה גם במחלוקת בית שמאי ובית הלל, איתא בגמ' (עירובין יג, ב) 'יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלקים חיים, 'הייליג והייליג דברי אלקים חיים', אבל הלכה כבית הלל, ומפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן, מפני שנוחין ועלובין היו, הם למדו מתוך בושא והכנעה, והיו שונים דבריהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן, שבכל פעם שלמדו והיה מחלוקת בינם לבין בית שמאי, היו אומרים הבה נחזור על הדברים ונבררם, בית שמאי אומרים כך וכך ואנו אומרים כך וכך. ולעומתם בית שמאי אמרו רק את דעתם, כי חס ושלום לומר דבר שאינו נכון, ובכל התוקף אמרו הרי בודאי חייב ואין שום צד אחר בנידון, זה האמת ואסור לומר דבר אחר, ובית הלל היו אומרים, צריך לברר את הדבר, ולדעת את כל השיטות בנידון, ונראה לנו שהאמת כך וכך. ודוקא משום כך הלכה כבית הלל.

וצריך להבין טעם שנקבע הלכה כבית הלל, וכי לדעת מהי אמיתה של תורה תלוי הדבר מי יותר עדין נפש, והרי איתא בגמ' (יבמות יד, א) שבית שמאי מחדדי טפי, הם היו בעלי כשרונות יותר גדולים, וא"כ למה לא פוסקים כב"ש שהם מחודדים יותר. וע"ז מובא בשם האר"י הק' שלעתיד לבוא תהיה ההלכה כבית שמאי, כי הפסק הלכה הוא כפי ערך הדור, שאי אפשר בדורותינו לפסוק כפי מידת הדין והתקיפות, ובודאי כל כוונתם היה לשם שמים. אמנם כפי ערך הדור קודם התיקון השלם, ההלכה כבית הלל, שהיו נוחין ועלובין, וזה נצרך ביותר לזמני הגלות, אבל לעת"ל שיהי' לנו תקיפות וחוזק הלכה כב"ש. וזה החידוש של הימים הללו, שהפגם של בין אדם לחבירו, אינו תלוי אם זה לשם שמים או לא, אלא זה אש שורפת, ה' ירחם.

ג. ודע דבאמת לא מצינו מפורש בש"ס שכולם מתו בפ"א בשנה אחת, וכמדוייק בל' הגמ' (יבמות סב, ב) וכולם מתו 'בפרק אחד' בין פסח לעצרת, ורצ"ל כי יתכן לחדש ולומר שהיו מתים בכמה וכמה שנים, ועוד זאת יתכן שלא היו מתים בקיצור ימים ושנים, רק כל אחד וא' לאחר מילוי ימי שנותינו עלי אדמות בהם שבעים שנה או שמונים שנה, אלא שכולם מתו בפרק זמן זה דייקא מן הפסח ועד עצרת, ודבר זה היה מעורר פלא ואות מן השמים שהוא משום שלא נהגו כבוד זב"ז.

אלו ימי סגולה, ויעזור השי"ת שנוכל לתקן את המידות, ובמידה שאדם מודד מודדין לו, שכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, והמעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו. ומובא בשם הבעש"ט הק' זי"ע (ובקדושת לוי בדרוש לפורים הביא שכן איתא במדרש) על הפסוק (תהלים קכא, ה) 'ה' צלך' והיינו כמו צלו של האדם, שכמו שהוא עשיית האדם כן הוא עשיית הצל, אם אדם מרים את ידו אז הצל מרים את ידו, ואם הוא מוריד את ידו אז הצל מוריד את ידו, כך הקב"ה באיזה מדה שהאדם מתנהג את עצמו, כך הקב"ה מתנהג את עצמו עם האדם בזה המדה, שאם האדם מתנהג עם חבריו במידת הרחמנות, אז השי"ת מתנהג עם האדם במידת הרחמנות, ואם אינו רוצה שידברו על חבריו שום דבר רע, אז ה' אינו נותן שיקטרגו עליו וידברו עליו שום דבר רע, זה פשוט עסק טוב ומשתלם.

י.

ביאור ענין הספירות על דרך העבודה

הנה ימי ספירת העומר מיוסדים לתיקון את הספירות העליונות, שכל שבוע מתקנים מידה אחת מתוך ז' המידות, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. וכל יום מימי השבוע מתקנים מידה אחת באותו סדר, חסד

ועפ"ז נתיישבו כמה הערות בדברי הגמ', וא' מהם, מה שאומרים שביום ל"ג בעומר פסקו מלמות (טור ושו"ע סי' תצ"ג ס"ב) ולכן מרבים בו קצת שמחה וא"א תחנון (רמ"א שם) ולכא' הוא נגד דברי הגמ' שמתו עד עצרת, (וי"ג עד פרוס עצרת, וע"ע ב"י וב"ח ופרישה סי' תצ"ג), ולהנ"ל הפי' שבשנה האחרונה למיתתם בפרק זה היו מתים רק מפסח ועד ל"ג בעומר, ואז פסקו מלמות, ולכן הוא יום שמחה. והוא ע"ד מה שאחז"ל (ב"ב קכא, א) לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכו', וא' מהטעמים א"ר נחמן שם, יום שכלו בו מתי מדבר, שהרי על דור המדבר כבר נגזרה הגזירה במדבר הזה יתמו ושם ימותו, ומשך ארבעים שנה עד לשנה אחרונה, ע"ש ברשב"ם ותוס' כל החשבון. כמו"כ מיושב מאי דתמוה שלא מצינו בכל התורה חיוב מיתה או כרת ח"ו על עניני כבוד בין אדם לחבירו. וכן מה שקשה להבין מציאות הדבר שעפ"י חשבון אם היו מתים כ"ד אלף התלמידים בשנה א' היה מגיע לחשבון של כחמש מאות לויות ביום א' רח"ל, וזהו דבר שאינו מתקבל על הדעת ה", [ובפרט להמבואר בטור ושו"ע שם שכולם מתו סמוך לשקיעת החמה ונקברו רק אחר שקיעה"ח והיו בטלים ממלאכה, ונמצא בלילה א' כל המספר הנ"ל] ודו"ק.

שבחסד, גבורה שבחסד, תפארת שבחסד וכו', מידות אלו ותיקונם הם סודות התורה רזין טמירין שלמעלה מהשגתינו.

אבל עפ"י הפשט על דרך העבודה י"ל שצריך אדם להתחזק ולהתאמץ בתיקון מידות אלו בכל יום מימי הספירה. וכדאיתא בספ"ק בית אהרן שאין הכוונה רק למידות העליונות, אלא הכוונה גם על המידות שבאדם, שאדם צריך לעקור ולשבר את המידות, וממילא גם המידות העליונות יש להם תיקון. וזה מה שאנו צריכים לדעת שעל פי פשטות הדברים אנו צריכים לתקן את המידות בשבע השבועות של ימי הספירה.

וע"ד משל בשבוע הראשון של ימי הספירה יש לתקן מידת החסד בין בענינים שבין אדם למקום שזה עבודת אהבת ה', ובין בענינים שבין אדם לחבירו בפעולות של חסד להטיב עם אחרים, ולהרבות חסד בדיבור בגוף ובממון ובכל מה ששייך לשמח ולעזור לאחרים. ומידת הגבורה בענינים שבין אדם לחבירו היינו להתחזק בגבורת ה' ובפחד ויראת ה', ובענינים שבין אדם לחבירו, צריך אדם להתחזק ולהתגבר לא לתת לכעס ולקנאה והמידות המגונות, וללכת בגבורה ובעוז ותעצומות נגדם.

ומידת התפארת היינו השילוב של ב' הדברים הנ"ל, איזהו הדרך שיבור לו האדם וכו', כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם, להיות נח למקום ונח לבריות 'גוט צו גאט און צו לייט', שכל דבר שהוא עושה יזהר וישמר שיהיה כראוי, וכל עבודתו עבודת הקודש תהיה באופן של תפארת, דהיינו תפארת לעושיה ותפארת מן האדם, ושלא יהיה 'מחמיר' על חשבון אחרים, (באופן של 'מאך-מיר טו-מיר בריינג-מיר'), ומידת תפארת מצד עצמו הוא שילוב של בין אדם למקום ובין אדם לחבירו.

ומידת נצח הוא באופן העבודה במלחמת היצר 'נצחו מוטב', היינו העבודה של התגברות וניצוח היצה"ר, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצה"ר, הענין של כעס הוא ניצוח, וזה שייך גם בענינים שבין אדם לחבירו, שיתגבר לתת ולהטיב לאחרים, ויזכור תמיד שלא צריך להיות תמיד צודק, ויכול להניח לחבירו להיות צודק, זוהי הנהגה של בין אדם לחבירו, 'למנצח מזמור לדוד', הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים.

ועל דרך זה גם שאר המידות של עבודת ימי הספירה, מידת הוד היא מידה של הודאה, הן בענינים שבין אדם למקום להודות לה' ולזמר לשמו,

והן בענינים שבין אדם לחבירו, בהכרת הטוב לבני אדם. ומידת היסוד ע"ד העבודה, הוא שיסוד הוא מונח ושקוע באדמה, וכאשר היסוד שקוע בעומק האדמה הבנין חזק יותר, וזהו ענין הביטול 'ונפשי כעפר לכל תהיה', שיתאמץ אדם להגיע למדרגה שיהיה מתבטל לכל אחד ואחד, ועבודה זו היא עבודה טובה ונפלאה. ומצאנו ביוסף הצדיק שהיה 'גוטער איד', 'הוא המשביר לכל עם הארץ' (בראשית מב, ו) 'ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו לחם לפי הטף' (שם מז, יב) הוא היה משפיע, הוא חשב על כל אדם ורצה להטיב לו. ומצינו שאפי' צער של גוי הפריע וכאב לו, וכאשר ראה את סריסי פרעה בבית אסורים שפניהם זועפים, שאל אותם לאמור 'מדוע פניכם רעים היום' (שם מ, ז) תמיד כאשר היה בידו לעזור היה זריז לעזור ולסייע, הוא היה גוטער איד ובעל לב טוב. וזהו עצה טובה ונפלאה לזכות לקדושת יוסף בין אדם למקום, אבל אם רוצים לזכות לזה צריך לעבוד על מידת יסוד שבין אדם לחבירו, 'בן פורת עלי יוסף בן פורת עלי עין', לא היה לו עין רעה, תמיד היה לו עין טובה, ואם יש לאדם א' גוטע אויג יהא לו גם א' הייליגע אויג, שתי העינים הללו הא בהא תליא.

ומידת מלכות היא להמליך את ה' ולקבל על עצמו עול מלכות שמים, וגם להמליך את חבירו עליו. תמיד לחשוב שהוא קטן יותר מחבירו, וכמ"ש באגרת הרמב"ן, שלכל אחד יחשוב שהוא קטן ממנו, בין אם הוא עשיר ובין שהוא עני חכם או טיפש וכו', וכלשון חז"ל המלכת את חבירך בנחת רוח, זה נקרא מלכות.

ומי שזוכה לשלוט על הספירות ולתקן את המידות בעניני בין אדם לחבירו, זוכה לסיעתא דשמיא לתקן את המידות גם בענינים שבין אדם למקום, וז"ש 'ואהבת לרעך כמוך אני ה' (ויקרא יט, יח) וידוע בשם צדיקים שאמרו 'כמוך אני ה'', כלומר שאני ה' עושה כמוך, שכפי שאתה מתנהג בין אדם לחבירו כך אני מסייע לך בין אדם למקום, וע"ד שאחז"ל (סוטה ט, א) במידה שאדם מודד מודדין לו.

ויעזור השי"ת שנזכה להשלים את העבודה הק' ולהיטהר ולהתקדש בקדושה של מעלה, ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות לתקן את נפשותינו ורוחותינו מכל סיג ופגם, ולטהרינו ולקדשנו בקדושתך העליונה, ולעלות מדרגה לדרגה עד שער החמישים דקדושה, ויהי נועם ה' אליקינו עלינו שנזכה להכנה הראויה והנכונה לקבלת התורה הקדושה בבריות

השלימות לאורך ימים ושנים טובות, ונזכה לשמחה בשמחת החתונה הגדולה - ביום חתונתו זו מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש, ונתראה כולנו בחתונה הגדולה והקדושה בירושלים עיר הקודש עם משיח צדקנו במהרה בימינו אכ"ר.